

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 81/03-76

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho na verejnom zasadnutí 6. októbra 2003 prerokoval prijatú sťažnosť I. R., bytom T., zastúpenej advokátom JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 66/91 a 27. októbra 2003 takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 66/91 **p o r u š i l** právo I. R. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 66/91 **p r i k a z u j e** konať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

3. I. R. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Trnava povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia I. R. v sume 13 200 Sk (slovom trinásťtisícdivesto slovenských korún) advokátovi JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K., na účet vedený v Slovenskej sporiteľni, a. s., pobočke Košice.

5. Okresný súd Trnava j e p o v i n n ý uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 13 200 Sk (slovom trinásťtisícdivesto slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky vedený v Národnej banke Slovenska, pobočke Košice, do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. decembra 2002 doručená s'ťažnosť (doplnená podaniami z 21. januára 2003, 15. apríla 2003 a 30. mája 2003) I. R., bytom T.(ďalej len „s'ťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 66/91(zrušenie spoluvlastníctva k nehnuteľnosti a vykonanie rozdelenia nehnuteľnosti jej reálnym rozdelením).

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 81/03-37 z 30. apríla 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) s'ťažnosť na ďalšie konanie.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) vyjadrili obaja účastníci konania: Okresný súd Trnava, zastúpený jeho predsedom, vyjadrením sp. zn. Spr. 694/03 zo 16. júna 2003 a sťažovateľka, zastúpená svojím právnym zástupcom, stanoviskom z 26. júna 2003.

Okresný súd vo vyjadrení k opodstatnenosti sťažnosti vykonal chronológiu svojich úkonov v konaní a k predmetu sťažnosti uviedol, že: *„...Je síce pravdou, že tento spor prebieha na tun. súde veľa rokov, avšak ako to vyplýva z postupu konania vo veci, konalo sa plynulo, je pravdou, že vo veci bolo nariadené rozsiahle dokazovanie, znalecké posudky boli nutné pre ozrejmienie skutočností, ktoré sú potrebné pre rozhodnutie o vypořádání podielového spoluvlastníctva, účastníci v priebehu konania podávali odvolania aj proti takým uzneseniam, v zmysle ktorých boli zaviazaní na platenie preddavku na znal. dokazovanie, najmä odporkyňa I. R., vec sa predlžovala tým, že spisy boli v dôsledku podaných odvolaní opakovane zasielané odvolacím súdom, napokon v dôsledku odchodu viacerých sudcov z tunajšieho súdu na Krajský súd v Trnave, po jeho utvorení od 1. 1. 1997, bola vec pridelená ďalším sudcom, čo tiež komplikovalo riadny postup vo veci. Títo noví sudcovia sa museli detailne s vecou oboznámiť, preštudovať rozsiahly spisový materiál a vo veci konať.“*

Právny zástupca sťažovateľky vo svojom stanovisku navrhol ústavnému súdu, aby *„námietky odporcu zo dňa 19. 6. 2003 vo vyššie označenej právnej veci pominul ako neopodstatnené“*. Poukázal na judikatúru ústavného súdu vo veciach týkajúcich sa práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (II. ÚS 48/96). K tvrdeniam predsedníčky okresného súdu uviedol, že sa týkajú personálnych a organizačných problémov súdu, ktoré nemajú priamu súvislosť ani nadväznosť na prejednávajúcu vec, a konštatoval že *„žaden súdny spor, ani v prípade jeho obtiažnosti, nemá trvať vyše 11 rokov“*. Súčasne oznámil, že sťažovateľka *„...chce sa osobne zúčastniť pojednávania v tejto veci pred Ústavným súdom...“*, o čo ho písomne požiadala listom z 21. mája 2003.

V dôsledku toho ústavný súd predmetnú sťažnosť prerokoval na ústnom pojednávaní konanom 6. októbra 2003. Na pojednávaní sa zúčastnil právny zástupca sťažovateľky. Predsedníčka okresného súdu svoju neúčasť na ústnom verejnom pojednávaní písomne ospravedlnila. Právny zástupca sťažovateľky na ústnom pojednávaní zotrval na obsahu sťažnosti a doteraz predložených písomných prejavoch (stanoviskách).

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci.

Keďže zákon o ústavnom súde nadobudol účinnosť dňom 15. februára 1993 a neobsahuje ustanovenie o spätnej účinnosti, nemal ústavný súd oprávnenie konať a rozhodovať o porušení práv sťažovateľky pred týmto dňom. Ústavný súd sa preto zaoberal posudzovaním jej sťažnosťou namietaného konania najmä v nasledujúcom období a pri rozhodovaní prihliadal výlučne na skutočnosti zistené po 15. februári 1993, ďalej uvedené (označené) ako obdobie „B“.

A/ Sťažovateľka je účastníčkou konania vo veci zrušenia spoluvlastníctva a vykonania rozdelenia nehnuteľnosti (obytného domu) reálnym rozdelením, ktoré sa začalo na okresnom súde 27. marca 1991 podaním návrhu ideálnymi spoluvlastníkmi predmetnej nehnuteľnosti (ďalej len „navrhovateľ“ a „navrhovateľka“).

Po zaplatení súdneho poplatku bolo účastníkom zaslané predvolanie (11. apríla 1991) na prvé pojednávanie s termínom 3. máj 1991, ktoré sa neuskutočnilo z dôvodu neprítomnosti účastníkov konania.

Na pojednávaní konanom 7. júna 1991 boli vypočutí účastníci konania k predmetu veci. Pojednávanie bolo odročené za účelom vypočutia svedkov.

Na pojednávaní konanom 28. júna 1991 boli vypočutí predvolaní svedkovia a pojednávanie bolo odročené za účelom preverenia veci na odbore výstavby bývalého

Miestneho národného výboru Trnava a pribratia znalca na posúdenie možnosti reálnej deľby nehnuteľnosti a jej ocenenie.

Dňa 12. septembra 1991 bola vec pridelená inému zákonnému sudcovi (z dôvodu práceneschopnosti pôvodnej zákonnej sudkyne).

Pojednávanie konané 15. októbra 1991 (neboli na ňom vykonané žiadne výsluchy ani prednesy) bolo odročené na neurčito s tým, že do konania bude pribratý znalec (uznesenie z 5. novembra 1991 o pribratí znalca Ing. Ľ. K. – ďalej len „znalec č. 1“ – z odboru nehnuteľnosti).

Dňa 14. februára 1992 znalec č. 1 predložil znalecký posudok, ktorým ocenil nehnuteľnosť, a na jej prípadné reálne rozdelenie navrhol vypracovať nový projekt a nový geometrický plán, lebo pri súčasnom usporiadaní nebolo možné nehnuteľnosť reálne rozdeliť.

Uznesením zo 4. marca 1992 ustanovil okresný súd ďalšieho znalca (Ing. A. H. – ďalej len „znalec č. 2“) z odboru geodézie na vypracovanie nového geometrického plánu. Znalec č. 2 si mal prizvať k spolupráci odborníka z odboru stavebníctvo na vyhotovenie projektu reálnej deľby nehnuteľnosti.

Znalec č. 2 dňa 20. júla 1992 požiadal okresný súd, aby oficiálne ustanovil znalca z odboru stavebníctva, lebo on sám nedokázal získať na spoluprácu žiadneho konzultanta.

Na dožiadania okresného súdu (5. február 1992, 19. august 1992) znalec č. 1 dňa 25. augusta 1992 oznámil, že na vypracovanie projektovej dokumentácie nemá oprávnenie.

Uznesením z 10. novembra 1992 okresný súd pribral znalca z odboru projektové práce (Ing. M. K. – ďalej len „znalec č. 3“).

Od 17. decembra 1992 do 11. marca 1993 bol súdny spis na Krajskom súde v Bratislave (ďalej len „krajský súd“), ktorý konal o odvolaní sťažovateľky z 25. novembra 1992 proti uloženiu jej povinnosti zaplatiť zálohu na znalecké dokazovanie.

B/ Dňa 15. februára 1993 bol znalecký posudok vypracovaný znalcom č. 3 doručený účastníkom konania.

Na pojednávaní konanom 22. marca 1993 (nepřítomní navrhovatelia) boli vypočutí sťažovateľka a znalec č. 3. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom pribratia

znalca z odboru geodézia. Uznesením z 23. marca 1993 bol do konania opäť pribratý znalec č. 2.

Sťažovateľka 30. marca 1993 podala odvolanie proti uzneseniu o uložení jej povinnosti na zaplatenie preddavku na znalecké dokazovanie. Krajský súd 19. apríla 1993 postúpil okresnému súdu sťažovateľkinu žiadosť o odpustenie povinnosti platenia súdnych poplatkov.

Znalec č. 2 predložil 31. mája 1993 okresnému súdu znalecký posudok, ktorým odporučil vykonať reálnu deľbu nehnuteľnosti podľa vypracovaného geometrického plánu a nadstavbu domu riešiť podľa posudku znalcov z odboru stavebníctvo.

Na pojednávaní konanom 8. júla 1993 boli vypočutí účastníci k záverom znaleckého dokazovania (sťažovateľka namietala výšku ceny prestavby, resp. nadstavby). Pojednávanie bolo odročené za účelom predvolania znalcov č. 2 a č. 3 a pribratia ďalšieho znalca na ohodnotenie (určenie ceny) prestavby.

Pojednávanie určené na 26. júl 1993 bolo po vypočutí účastníkov z dôvodu neprítomnosti predvolaných znalcov odročené.

V mesiacoch august a september 1993 zadovážoval okresný súd ďalšie podklady na rozhodnutie o žiadosti sťažovateľky na odpustenie povinnosti platieb súdnych poplatkov.

Na pojednávaní konanom 5. augusta 1993 boli vypočutí znalci č. 2 a č. 3. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom opravenia projektu, ktorý bol vypracovaný v rámci znalcami vypracovaného znaleckého posudku (projekt bol prepracovaný 18. augusta 1993).

Sťažovateľka podaním z 11. októbra 1993 nesúhlasila so znaleckým posudkom pre vysoké náklady na prestavbu a neodporúčala ďalšie znalecké dokazovanie.

Na pojednávaní konanom 11. októbra 1993 sa účastníci vyjadrili k prepracovanému znaleckému posudku (navrhovatelia nemali k nemu pripomienky, sťažovateľka nesúhlasila so závermi znaleckého dokazovania). Pojednávanie bolo odročené na neurčito z dôvodu pribratia ďalšieho znalca.

Uznesením z 13. októbra 1993 oslobodil okresný súd sťažovateľku od povinnosti platiť súdne poplatky.

Uznesením zo 16. decembra 1993 bol opätovne ustanovený znalec č. 3, a to na vypracovanie projektových prác a stavebných úprav. Dňa 18. marca 1994 predložil znalec č. 3 okresnému súdu znalecký posudok.

Dňa 11. apríla 1994 predložila sťažovateľka svoje vyjadrenie k znaleckému posudku.

Na pojednávaní konanom 5. mája 1994 boli účastníci vypočutí ku znaleckému posudku (znalec č. 3 sa aj napriek predvolaniu pojednávania nezúčastnil). Pojednávanie bolo odročené s tým, že sa vyjadrenie sťažovateľky z 11. apríla 1994 predloží navrhovateľom a znalec č. 3 sa predvolá pod hrozbou pokuty.

Dňa 5. mája 1994 sa okresný súd informoval na Okresnom súde Senica, v akom štádiu je konanie o vypořiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov medzi navrhovateľmi (odpoveď z 11. mája 1994 – vec ešte nie je rozhodnutá).

Na pojednávaní konanom 30. mája 1994 sa znalec č. 3 vyjadril k námietkam sťažovateľky. Okresný súd odložil pojednávanie na neurčito, za účelom zadováženia si vyjadrenia stavebného úradu (Obvodného úradu v Trnave odboru životného prostredia) k doteraz vypracovaným znaleckým posudkom (žiadosť zaslaná stavebnému úradu 20. júna 1994).

Sťažovateľka zaslala 30. mája 1994 okresnému súdu dohodu s navrhovateľkou o budúcom predaji (kúpe) 1/4 predmetnej nehnuteľnosti.

Dňa 22. júla 1994 stavebný úrad predložil svoje stanovisko k možnosti reálnej deľby, ktorej uskutočnenie bez dohody účastníkov neodporúča.

Na pojednávaní konanom 17. októbra 1994 bola účastníkom po ich vypočutí ponúknutá možnosť (po preukázaní svojej solventnosti) požiadať súd o prikázanie celej nehnuteľnosti do výlučného vlastníctva.

Sťažovateľka 9. novembra 1994 navrhla okresnému súdu, aby jej prikázal celú nehnuteľnosť do vlastníctva, a 15. novembra 1994 dokladovala súdu svoju solventnosť vkladnými knižkami.

Na pojednávaní konanom 17. novembra 1994 okresný súd uznesením odňal sťažovateľke oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a rozsudkom č. k. 17 C 66/91-217 zrušil podielové spoluvlastníctvo účastníkov konania a vlastníctvo k nehnuteľnosti medzi nimi reálne rozdelil.

O odvolaniach navrhovateľky a sťažovateľky proti rozsudku rozhodol krajský súd uznesením z 20. apríla 1995 tak, že zrušil prvostupňový rozsudok a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie.

Pojednávanie stanovené na 18. október 1995 bolo z dôvodu neprítomnosti sťažovateľky a znalca č. 3 odročené na 20. november 1995, na ktorom (pojednávaní) bol vypočutý znalec č. 3 a prijaté uznesenie o oslobodení navrhovateľky od povinnosti zaplatiť súdny poplatok za odvolanie. Pojednávanie bolo odročené na 13. december 1995 za účelom predvolania zástupcu stavebného úradu.

Pojednávanie konané 13. decembra 1995 bolo odročené na neurčito za účelom získania vyjadrenia stavebného úradu. Toto vyjadrenie bolo doručené okresnému súdu 11. januára 1996. V mesiaci január 1996 si okresný súd zabezpečil k nemu stanoviská účastníkov.

Dňa 12. februára 1996 predložil okresný súd súdny spis krajskému súdu na rozhodnutie o sťažovateľkinej námietke zaujatosti voči zákonnej sudkyňi. Spis s rozhodnutím o nevyklúčení zákonnej sudkyne bol vrátený okresnému súdu 4. marca 1996.

Dňa 12. júna 1996 okresný súd zamietol žiadosť sťažovateľky o oslobodenie od súdnych poplatkov.

Sťažovateľka žiadala 4. júla 1996 vydať predbežné opatrenie na zákaz stavebných prác vykonávaných navrhovateľom na nehnuteľnosti (na vykonávanie neoprávnených rekonštrukčných prác upozornila okresný súd 8. júla 1996 aj navrhovateľka).

Krajský súd uznesením z 31. októbra 1996 zmenil rozhodnutie okresného súdu a priznal sťažovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov.

Dňa 4. apríla 1997 sa uskutočnila ohliadka nehnuteľnosti na mieste samom za prítomnosti účastníkov konania.

Na pojednávaní konanom 17. júna 1997 boli oboznámené doterajší priebeh konania, obsah k veci pripojených spisov, výsledky vykonaného znaleckého dokazovania a vypočutí účastníci. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom vykonania ohliadky nehnuteľnosti za prítomnosti účastníkov, sudcu, znalca a zástupcu stavebného úradu.

Dňa 25. septembra 1997 sa ohliadky zúčastnili len účastníci a sudkyňa.

Na pojednávaní konanom 30. septembra 1997 bol vypočutý navrhovateľ k ním vykonávaným rekonštrukčným prácam. Okresný súd nariadil predbežné opatrenie, ktorým mu zakázal vykonávať stavebné úpravy na dome.

Okresný súd Senica 17. novembra 1997 oznámil, že konanie o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov medzi navrhovateľmi ešte nie je ukončené.

Krajský súd uznesením z 29. mája 1998 zmenil rozhodnutie okresného súdu o nariadení predbežného opatrenia tak, že uložil navrhovateľovi povinnosť zdržať sa akýchkoľvek prác na označenej nehnuteľnosti.

Dňa 4. septembra 1998 si okresný súd vyžiadal list vlastníctva k predmetnej nehnuteľnosti z Katastrálneho úradu v Trnave a opis návrhu na začatie konania o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov z Okresného súdu Senica.

Navrhovateľka 14. septembra 1998 navrhla svoj ideálny podiel prikázať za náhradu sťažovateľke.

Na pojednávaní konanom 22. septembra 1998 okresný súd prerušil konanie do rozhodnutia Okresného súdu Senica o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov medzi navrhovateľmi. Krajský súd uznesením z 26. februára 1999 potvrdil toto sťažovateľkou a navrhovateľkou napadnuté rozhodnutie okresného súdu (súdny spis doručený okresnému súdu 8. apríla 1999).

Okresný súd Senica 14. júla 1999 oznámil, že vo veci rozdelenia bezpodielového spoluvlastníctva manželov medzi navrhovateľmi rozhodol rozsudkom z 2. júla 1999. V dôsledku odvolacieho konania tento rozsudok nadobudol právoplatnosť 8. marca 2001. Časť spornej nehnuteľnosti bola rozdelená po jednej polovici medzi navrhovateľov.

Dňa 2. júla 2001 okresný súd uznesením rozhodol, že vo veci sp. zn. 17 C 66/99 pokračuje v konaní dňom 8. marca 2001.

Pojednávanie konané 2. októbra 2001 bolo odročené na 20. november 2001.

Navrhovateľ 19. novembra 2001 oznámil okresnému súdu, že svoj návrh vo veci sp. zn. 17 C 66/01 berie späť.

Pojednávanie konané 20. novembra 2001 z dôvodu neprítomnosti navrhovateľa bolo odročené na neurčito a v mesiacoch november a december 2001 okresný súd zisťoval jeho adresu.

Navrhovateľka 1. marca 2002 oznámila okresnému súdu, že vo veci sp. zn. 17 C 66/01 berie svoj návrh späť.

Sťažovateľka 12. marca 2002 oznámila, že so späťvzatím návrhu nesúhlasí, a žiadala v konaní pokračovať.

Dňa 14. marca 2002 sťažovateľka žiadala krajský súd o pridelenie veci inému súdu. Dňa 7. júna 2002 okresný súd postúpil vec na rozhodnutie krajskému súdu.

Dňa 31. júla 2002 krajský súd vrátil vec späť okresnému súdu z dôvodu nekonkrétnosti návrhu sťažovateľky.

Okresný súd vyzval sťažovateľku (1. augusta a 26. septembra 2002), aby konkretizovala svoj návrh na pridelenie veci inému súdu, a 1. októbra 2002 ju vyzval na úhradu poplatku za tento návrh.

Sťažovateľka 9. októbra 2002 oznámila, že námietku zaujatosti berie späť.

Z listu predsedníčky okresného súdu z 1. októbra 2003, ktorým ospravedlnila svoju neúčast' na ústnom pojednávaní, vyplýva, že po vrátení súdneho spisu z ústavného súdu (7. apríla 2003) sudkyňa vyzvala 14. apríla 2003 sťažovateľku, aby sa vyjadrila, či žiada, aby predmetná vec bola prikázaná inému súdu, „lebo z jej podania (č. 1. 430) je zrejmé, že namieta takmer všetkých sudcov ...“. Na túto výzvu sťažovateľka uviedla, že nežiada, aby bol spis odstúpený inému súdu, a žiada, aby bolo rozhodnuté v súlade so zákonom. Po tomto vyjadrení sudkyňa po vrátení spisu z Krajského súdu v Trnave dala vyhotoviť novú predkladáciu správu v dôsledku vznesenej námietky „zaujatosti odporkyne“.

III.

1. Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd (ods. 1). Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody, a ak porušenie týchto práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody

porušil, vo veci konal (ods. 2). Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie (ods. 3).

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov (...).

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd po vykonanom dokazovaní vyniesol rozhodnutie, ktorým vysloví porušenie označeného základného práva, prikáže okresnému súdu vo veci konať, prizná jej primerané finančné zadosťučinenie a náhradu trov jej právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

2. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (napr. II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98, I. ÚS 41/02). Ústavný súd prihliada pritom aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

2.1. Predmetom konania na okresnom súde je rozhodovanie o návrhu na zrušenie a vyporiadanie spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam. Aj keď právna úprava predmetnej veci a jej aplikácia v občianskom súdnom konaní nie je natoľko komplikovaná a právne náročná, aby odôvodňovala doterajší zdĺhavý priebeh konania, ústavný súd považuje faktickú náročnosť konania o predmetnej veci vyvolanú nevyhnutnosťou vykonania znaleckého dokazovania a zisťovania ďalších relevantných skutočností potrebných na rozhodnutie (resp. zabezpečenie podkladov a stanovísk od stavebného orgánu, konanie o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov) za okolnosť majúcu značný vplyv na predĺženie priebehu konania, no nedostačujúcu na ospravedlnenie doterajšej jeho dĺžky.

2.2. Pri posudzovaní správania sťažovateľky v konaní o predmetnej veci ústavný súd poukazuje na pomerne vysokú aktivitu sťažovateľky pri uplatňovaní oprávnení daných jej procesnými predpismi, ktorých výsledok bol častokrát neúspešný (nevyhovenie jej odvolaniam na druhostupňovom súde), a ktorá významnou mierou prispela k predĺženiu konania. Išlo o záporné stanoviská k ustanoveniu znalcov, k okruhu otázok uložených im sudcom, o odvolania proti uzneseniam o povinnosti zaplatiť súdne poplatky a zálohy na náklady znaleckého dokazovania, o žiadosti o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov (adresovanej odvolaciemu súdu, a nie prvostupňovému súdu), o odvolania proti prerušeniu konania do rozhodnutia iného súdu o rozdelení bezpodielového spoluvlastníctva manželov, o námietku zaujatosti proti takmer všetkým sudcom okresného súdu a s tým spojenú žiadosť o prikázanie veci inému súdu, ktorú neskôr zobrala späť.

V súvislosti s procesnými úkonmi účastníkov konania ústavný súd už vyslovil, že „využitie možností daných sťažovateľovi Občianskym súdnym poriadkom na uplatňovanie a presadzovanie jeho práva v občianskom súdnom konaní spôsobuje síce predĺženie konania, ale nemožno ho kvalifikovať ako postup súdu, ktorého dôsledkom sú zbytočné prietahy“ (napr. II. ÚS 31/01). Zároveň „dĺžku konania, ktorá je dôsledkom úkonov jeho účastníkov alebo ich nečinnosti, nemožno považovať za dôvod na vyslovenie zbytočných prietahov“ v prípade, keď súd o procesných návrhoch sťažovateľky konal a rozhodoval bez zbytočných prietahov (napr. II. ÚS 41/00). V súlade s uvedeným ústavný súd uzavrel, že správanie sťažovateľky významnou mierou prispelo k predĺženiu konania vo veci samej.

2.3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné prietahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že konanie v predmetnej veci trvá bez jej právoplatného rozhodnutia už vyše 12 rokov, z toho v skúmanom období od 15. februára 1993, keď nadobudol účinnosť zákon o ústavnom súde - pozri časť II. B tohto rozhodnutia - vyše 10 rokov. V tejto súvislosti ústavný súd prihliadol na skutočnosť, že počas dvoch rokov a piatich mesiacov bolo konanie vo veci prerušené (od 22. septembra 1998 do 8. marca 2001). V priebehu konania (ako to vyplýva z vyššie uvedeného chronologického prehľadu postupu konania v časti II. B tohto rozhodnutia) okresný súd uskutočnil 17 pojednávaní. Podľa názoru ústavného súdu doterajšiu celkovú dĺžku posudzovaného konania „po odpočítaní doby, keď bolo toto konanie prerušené“ nemožno vzhľadom na okolnosti danej veci vrátane jej zložitosti (pozri bod 2.1.) považovať za „primeranú“ v zmysle cit. čl. 48 ods. 2 ústavy.

Je síce skutočnosťou, že okresnému súdu za jeho postup v prevažnej časti tohto konania nemožno nič podstatné vytknúť, najmä mu nemožno vyčítať nedostatočné úsilie o získanie podkladov pre rozhodnutie vo veci samej, no podľa názoru ústavného súdu možno v postupe okresného súdu nájsť aj dve významné obdobia nečinnosti, ktoré vo svojom súhrne s prihliadnutím na celkovú dĺžku konania možno hodnotiť ako zbytočné prietahy (pozri napr. II. ÚS 57/01, I. ÚS 46/01, I. ÚS 66/02, I. ÚS 98/02, I. ÚS 61/03). Konkrétne išlo o obdobia od 4. marca 1996, keď bol spis s rozhodnutím krajského súdu o nevyhlásení zákonnej sudkyne vrátený okresnému súdu, do 4. apríla 1997, keď sa uskutočnila ohliadka nehnuteľnosti na mieste samom za prítomnosti účastníkov konania, t. j. trinásť mesiacov a od 9. októbra 2002, keď sťažovateľka oznámila okresnému súdu, že námietku zaujatosti berie späť, do 1. októbra 2003, t. j. takmer dvanásť mesiacov, keď postup okresného súdu nesmeroval k meritórnemu rozhodnutiu.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu právo zaručené podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa môže realizovať len prostredníctvom takého konania (činnosti) súdov, ktoré smeruje k odstráneniu právnej neistoty, kvôli ktorej sa občan obrátil na orgán súdnej moci. K zbytočným prieťahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, teda k právoplatnému rozhodnutiu vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. II. ÚS 64/99, I. ÚS 98/99, I. ÚS 10/98).

Vzhľadom na uvedené ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v zmysle ustanovenia čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené v bode 1 tohto rozhodnutia.

3. Sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd okrem konštatovania porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy uložil okresnému súdu, aby „vo veci sp. zn. 17 C 66/91 konal“.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov.

Vzhľadom na doterajší priebeh konania v predmetnej veci a skutočnosť, že ani po uplynutí vyše dvanástich rokov od podania žaloby okresný súd ešte právoplatne nerozhodol, považoval ústavný súd za potrebné v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázať okresnému súdu konať v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku upravujúcimi priebeh konania tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práva garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy.

4. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala z dôvodu právnej neistoty spôsobenej dĺžkou predmetného konania priznanie primeraného finančného zadosťučinenia najprv vo výške 130 000 Sk, ktorú podaním z 21. mája 2003 upravila na 34 000 000 Sk.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy primerané finančné zadosťučinenie, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy. Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd z ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde, zároveň konštatoval, že požadovaná suma primeraného finančného zadosťučinenia je v príkrom rozpore s atribútom „primeranosti“ tohto finančného zadosťučinenia, a s prihliadnutím na všetky okolnosti zakladajúce porušenie označeného práva, najmä na správanie sťažovateľky ako účastníčky konania (pozri bod 2.2. tejto časti rozhodnutia) uznal podľa zásad spravodlivosti za odôvodnené priznať sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie vo výške 20 000 Sk.

5. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Právny zástupca sťažovateľky si uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia sťažovateľky v konaní pred ústavným súdom, ktoré vyčíslil tarifnou odmenou podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ktoré si vyžadovalo štyri úkony (1. prevzatie a príprava zastupovania, 2. spísanie sťažnosti a 3. spísanie stanoviska k vyjadreniu okresného súdu, 4. účasť na ústnom pojednávaní pred ústavným

súdom). Všetky štyri úkony boli vykonané v roku 2003, patrí za ne odmena po 4 270 Sk, tri paušálne náhrady po 128 Sk, spolu 17 592 Sk.

Ústavný súd uznal odmenu za tri úkony právnej pomoci, a to prevzatie a prípravu zastúpenia, spísanie sťažnosti, spísanie stanoviska k vyjadreniu okresného súdu. Odmenu za účasť právneho zástupcu sťažovateľky na ústnom pojednávaní konanom 6. októbra 2003 ústavný súd nepriznal, pretože na ňom neboli prednesené žiadne nové skutočnosti (doteraz ústavnému súdu neznáme), ktoré by prispeli k ďalšiemu objasneniu veci, a ústavný súd rozhodol len na základe predložených mu (písomných) listinných dôkazov, t. j. sťažnosti a k nej pripojených písomností, vyjadrení účastníkov konania a obsahu predmetného súdneho spisu. Podľa takto určených kritérií sú trovy právneho zastúpenia za tri úkony právnej pomoci vo výške 13 200 Sk (za jeden úkon 4 270 Sk a režijný paušál 128 Sk).

Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je odôvodnená aplikácia ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, že požadovaná náhrada trov právneho zastúpenia zodpovedá platným právnym predpisom, a preto priznal ustanovenému právnenému zástupcovi sťažovateľky odmenu vo výške 13 200 Sk.

Keďže ústavný súd po splnení podmienok ustanovil sťažovateľke právneho zástupcu na jej zastupovanie v konaní pred ústavným súdom, uložil Kancelárii ústavného súdu uhradiť ustanovenému právnenému zástupcovi trovy právneho zastúpenia.

Podľa ustanovenia § 31a zákona o ústavnom súde sa na konanie pred ústavným súdom použijú primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. Podľa § 148 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku štát má podľa výsledkov konania proti účastníkom právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u nich nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov. Vzhľadom na uvedené ústavný súd zároveň uložil okresnému súdu povinnosť uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia na účet ústavného súdu do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

6. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

Vyhlásené v Košiciach 27. októbra 2003